

Laharnar se je, rekli bi, iz samouka po svoji marljivosti povzpел tako daleč, da sklada pravilno gledé na harmonijo in modulacijo; lahko mu teče tudi melodija; iz te zbirke pa, kakor rečeno, veje nekov posebno prijeten naroden duh, ki bode delo priporočal širom domovine.

K.

Cantica sacra. Cerkvena pesmarica za moški zbor. Drugi del. Uredil Ant. Foerster. Tiskala in založila „Zadružna tiskarna“ v Ljubljani 1903. Cena 2 K. — Krasna zbirka obsega na 84 straneh 74 skladb, katere so popolnoma druge kot v prvem delu. Razdelitev pa je ista, kot v prvem delu, namreč: Mašne pesmi, pesmi za cerkveno leto, Marijine pesmi, pesmi k svetnikom, k blagoslovu in pristavek. Dasi ima pesmarica latinski naslov, vendar je velika večina skladb (49) slovenskih. Besedilo je —

kakor v „Ceciliji“ — tudi tu deloma opilil, deloma sam zložil gosp. prof. dr. Gr. Pečjak. Velik del skladb (33) je z lastno mu spretnostjo uglasil gospod prireditelj sam. Poleg njegovega imena pa beremo v zbirki tudi ta-le znana imena: Belar, Blied, Carli, Čapek, Fajgelj, Gallus, Gerbić, Haller, Hladnik, Horák, Hribar, Kimovec, Kothe, Mader, Mašek, Mozart, Palestrina, Rihar, Schubert, Schubiger, Spohr, Vogler, Witt. — Pesmarica je v prvi vrsti namenjena dijaškemu zborom; vendar pa bo dobro došla tudi drugim moškim zborom. Gotovo bodo naši moški zbori zelo hvaležni velezaslužnemu gospodu A. Foersterju, da jim je za letošnjo pomlad deloma s svojih, deloma s tujih gredic sestavil tako krasen šopek glasbenih cvetk.

F. F.

Uvodna vinjeta na str. 321. nam kaže nagrobni spomenik grofu Eggerju, katerega je v vzvišenem reliefu izdelal g. Alojzij Progar iz kararskega marmorja. Postavljen je na mavzoleju v Št. Juriju ob Št. Vidu na Koroškem. Relief je izdelan v obliki celega trikotnika; na naši reprodukciji so robovi posneti. Kristus gre iz groba. Za njim je v oblačkih polno angelskih glav. Na desno je Kalvarija, na levo pa Jeruzalem, odkoder gredo žene k grobu. Lepo delo hvali svojega mojstra! — „Staroruska pojedina“ slikarja Makovskega nam kaže družbo, katera je pač že nekoliko preveč dobrega

zaužila. Težka in dragocena so oblačila plemenitnikov in žená. Gospodar spredaj ima poleg sebe grajskega norca, v prejšnjem času priljubljenega zabavljača, ki je imel nalogo skrbeti za smeh in dovtip. — Na strani 345. prinašamo sliko znanega ruskega slikarja Fedotova. Slika je zanimiva zaradi tega, ker se začneja ž njo nova doba v ruskem slikarstvu. P. A. Fedotov je namreč uvedel v slikarstvo takozvani „ruski genre“. Obrnil je pozornost umetnikov na realno rusko življenje, katero je temeljito proučeval in po vzorcu leposlovcev humoristično slikal, včasih s precej ostro satiro (prim. str. 239). Pavel Andrejevič Fedotov je bil rojen l. 1816. v Moskvi. Posvetil se je armadi. Ker je kazal velik umetniški dar, mu je car Nikolaj dovolil, da zapusti vojaško službo in se daruje popolnoma slikarstvu. Dobival je po sto rubljev na mesec izredne plače. Najprej je stopil pred javnost z raznimi slikami iz vojaškega življenja. Pesnik Krylov pa ga je pregovoril, da je začel slikat predmete iz občega ruskega življenja. In res je segel Fedotov v življenje in ustvaril celo vrsto slik, katere so zaradi svoje hudomušne duhovitosti zbudile veliko zanimanje, n. pr. „Jutro uradnika, ki je dobil prvo odlikovanje“, „Grbasti ženin“

i. t. d. Največjo pozornost pa je zbudila naša slika „Majorjeva snubitev“. V umetniški akademiji je bila ravstavljenjena, in občinstvo jo je hodilo kar trumoma gledat. Fedotov je pa zložil tudi šaljivo pesem k tej sliki, katero je prebiral na razstavi v veliko zabavo občinstvu. Nevesta, katera „najdet sdu ru mēsta“, se silno ustraši tolstega majorja, kateri jo snubi samo zaradi denarja:

Mužčina čuzoj,
oj, styd-to kakoj!

Ubežati hoče v sosedno sobo, a „umnaja matj za plāt je hvatj“: Mati je drugega mnjenja in jo hoče s silo pridržati. Iz druge sobe pa gleda ženin, „krotit svoj us, do denežek doberusj“ — više si brke in si misli: Da le denar dobim. — Fedotov je dosegal sicer priznanje v akademiji in zlasti Brjulov ga je podpiral, a vendar se mu ni dobro godilo, in slednjič je umrl zapuščen v bolnišnici 14. nov. 1852. Znanе so še njegove satirične slike „Svežij kavalер“, „Vdovuška“, „Zavtrak aristokrata“ i. dr. in mnogi akvareli. — J. Šiškinov „Korabeljni gozd“ str. 377. je gotovo izredno lepa pokrajinska slika. Že gozdna partija je kaj spretno izbrana. Sijajna, skoraj opoldanska luč, čudovito krepki pa mirni svetlobni efekti, lahne sence in tajne gozdne tmine, perspektiva, harmonični kontrasti — vse kaže, s kako finim čutom je znal ta ruski umetnik študirati naravo, se vanjo vglobiti ter uprizarjati njene najlepše strani. Nobena impresionistiška ali druga moderna manira ne more dovršiti tako lepe pokrajinske slike.

† **Simon Rutar.** Dne 3. maja je umrl v Ljubljani nagle in nesrečne smrti — zgorel je — profesor Simon Rutar. V zgodovini slovenskega slovstva si je pridobil ime kot zemljepisec, zgodovinar in starinoslovec. Rojen je bil 11. okt. 1851 pod Krnom pri Tolminu na Primorskem. Služboval je najprej kot suplent na gimnaziji v Gorici, potem kot pravi učitelj v Kotoru in Spletu, od l. 1888. na ljubljanski višji realki, od l. 1890. pa na drugi državni gimnaziji v Ljubljani. Kot temeljit učenjak je preiskaval najstarejšo dobo slovenske zgodovine, nabiral narodno blago, ocenjeval zgodovinske spise in popisaval slovensko zemljo. Najrajši se je bavil s svojo goriško domovino in s kraji beneških Slovencev. Priobčil je v raznih listih in knjigah veliko število zgodovinskih, zemljepisnih ter starinoslovnih člankov. Največ je pisal za „Slovensko Matico“, kateri je bil mnogoleten odbornik. Pod naslovom „Slovenska zemlja“ so izšli v „Matici“ njegovi opisi „Goriške in Gradiščanske“, „Trsta in Istre“ ter „Beneške Slovenije“. Že poprej je izdal kot samostojno delo „Zgodovino Tolminskega“. V šolske svrhe je spisal „Domoznanstvo“ in „Zemljepis za srednje šole, II. stopnja.“

Znamenito starinoslovsko delo v nemškem jeziku, „Römische Strassen und Befestigungen in Krain“, katero je izvršil Rutar vzajemno z vseučiliškim profesorjem pl. Premersteinom, je izdala c. kr. akademija znanosti na Dunaju. Kot sotrudnik listov „Izvestja“ in „Mittheilungen“ tuk. „Muzejskega društva“ je poročal Rutar redno o rimskih izkopinah na Kranjskem in je napisal o tem predmetu tudi par temeljitih člankov v „Letopisu Slov. Maticе“. — Za svoje spise je zbiral gradivo kaj skrbno. Vešč italijanščine, je po laških obmejnih knjižnicah in arhivih zasledil marsikaj zanimivih zapiskov o Slovencih. Pisal je jasno in točno. Tudi kot profesorja so ga hvalili. Zadnji čas je, žal, moral pustiti svoje študije in šolo. Razdraženo živčevje mu ni dalo več do dela. Pešal je vidoma. Mislil je iti na odmor v Gorico, a smrt ga je prehitela. N. v m. p! — e —

† **Matija Ban.** 14. marca je umrl v Belemgradu znamenit književnik, dramski pisatelj Matija Ban. Pokojnik je bil rojen 18. decembra l. 1818. v Dubrovniku. Stariši so mu bili prav siromašni, vendar so ga poslali v srednje šole, katere je dovršil v rojstnem mestu. Dve leti je bil v semenišču, a je izstopil, ker ni imel pravega poklica za duhovski stan. Kasneje je opravljaj razne službe, dokler ni leta 1839. zapustil domovine ter odšel na vzhod. V Carigradu je dobil mesto učitelja za laški jezik in književnost v grškem kolegiju na prinkipskem otoku Nalkisu, a pozneje mesto profesorja za zemljepis in zgodovino v francoskem kolegiju sv. Benedikta v Rebeku na Bosporu. Tukaj se je oženil z mlado Grkinjo Marjeto l. 1840. Imel je več otrok, a živa mu je ostala samo hči, Palisana, ki se je omožila s srbskim slikarjem Štefanom Todorovićem, v Belemgradu.

Šele 16 let star je začel Ban pisateljvati ter je napisal mnogo pesmi in štiri drame v laškem jeziku. Ko je pa slučajno dobil v roke neki prevod Shakespeara, je sežgal svoje drame, ter začel proučevati drame Shakespeareove. Tako se je resno pripravljaj za pisateljsko zvanje. Odrekel se je tudi profesuri, zapustil Carigrad ter odšel l. 1845. v Beograd, kamor je vzel s seboj tudi svoje stariše. Tukaj je prevel svoje laške pesmi na srbski jezik ter si kmalu stekel priznanje kneza Aleksandra Karagjorgjevića, ki mu je izročil v odgojo svoji dve hčeri. Dve leti kasneje, l. 1847., je začel Ban izdajati svoja predavanja kneževima hčerima, da bi se okoristil ž njimi tudi narod. Ko se je l. 1848. vnela vstaja na Ogrskem, je poslal knez Karagjorgjević Bana skozi Karlovec in Novi Sad v Zagreb, da sklene zvezo med Hrvati in Srbi po patriarhu Rajačiću in banu Jelačiću.

Iz Zagreba se je podal Ban v Dalmacijo in na Cetinje, da povsod zagovarja slogu in idejo jugoslovanstva. Leta 1849. je odpotoval zopet na Cetinje,